

נספח: רשימה ביבליוגרפית- הלכתית קביעת רגע המוות והשתלת לב

פרופ' אברהם שטינברג
ישראל בלפר

תל'ך

בראשית ב ז; שמואל א' כה, לז; מלכים א', יז, יז-כד ורד"ק שם; מלכים ב', ד, יט-לז;

תלמוד

שבת, קנא, ב;

יומא, משנה ח, ז, וגמרא פה, א. פיהמ"ש לרמב"ם; ר"ף, ר"ן, ר"ח, מאירי, פסקי
הר"ד, רבנו יהונתן מלוניל, הריבב"ן ורא"ש, שם;

ירושלמי יומא, ח, ה ובפני משה, שם;

יבמות, משנה טז, ג וגמרא קכ, א;

סוטה, משנה ט, ד, וגמרא מה, ב. פיהמ"ש לרמב"ם; פירוש המהר"ל מפראג, שם;

משנה אהלות, א, ו;

נידה, משנה י, ד וגמרא סט, ב. תפארת ישראל, שם;

אבל רבתי [שמחות], ח, א;

פוסקים

רמב"ם – שבת, ב, יט; רוצח, ט, ט, ובכס"מ שם; אבל, ד, ה; [מורה נבוכים, א, מב];
 טור, יורה דעה, שצד;
 בית יוסף, אורח חיים, שכט
 שולחן ערוך – אורח חיים, שכט, ד; יורה דעה, שלט, א; רמ"א, אורח חיים, של א;
 מור וקציעה, אורח חיים, שכח;
 כורת הברית, אורח חיים, של סקט"ו;
 דברי שאול, יורה דעה, שצד;
 דרכי הוראה [מהר"ץ חיות], ח"ב, סי' ד וסי' ו;

שאלות ותשובות [בסדר א"ב]

אגרות משה, חיר"ד ח"ב סי' קמו וסי' קעד; שם, חיר"ד ח"ג, סי' קלב; שם, חח"מ
 ח"ב סי' עב; שם חיר"ד, ח"ג סימן קלב; שם ח"ד סי' נ"ד;
 אמרי יושר, ח"ב, סי' ב;
 דברי חיים, ח"ב, סי' סד;
 ויען אברהם חיר"ד סי' ל"ח;
 חיים שאל, ח"ב, סי' כה;
 חכם צבי, סי' עז;
 חת"ם סופר, חיר"ד, סי' שלח;
 יביע אומר, ד', חיר"ד, סי' כ"ח, סעי' ג';
 יחל ישראל סי' ע"ט;
 ישמח לב, חיר"ד, סי' ט;
 לבושי מרדכי, סי' קכד;
 מהר"ץ חיות, סי' נב;
 מהרש"ם, ח"ו, סי' צא;
 מנחת יצחק, ח"ה, סי' ז-ט;
 משנה הלכות, ח"ז סי' רפ"ו;
 מנחת שלמה תנינא (ב-ג) סימן פו (ד"ה ב. בענין);
 עטרת פז ח"א כרך ג, אבה"ע סי' ט';

פאת שדך, סי' קלט-קמ;

ציץ אליעזר, ח"ט, סי' מו; שם, ח"י, סי' כה, פ"ד-פ"ו; שם, ח"ג, סי' פט, אות יב; שם, ח"ד, סי' פ-פא; שם, חט"ז סי' כ"ד, ס"ד; ח"ז סי' י"א (ד"ה א.); ח"ז סי' ס"ה;

רדב"ז, ס' תרצה;

ריב"ש, סי' מה;

שבט הלוי ח"ו, סי' כ"ז;

שואל ומשיב, מהד' תליתאה, ח"א, סי' ק;

מאמרים ומחקרים בעברית בלבד [בסדר א"ב של שמות המחברים]

אבישר, ד"ר עלי, *המעבר מחיים למות, כתלנו, יג, תש"ן*, 473-478

אברהם, פרופ' א.ס., *הלכה ורפואה, ב, תשמ"א*, עמ' קפה

אברהם, פרופ' א.ס., *נשמת אברהם, ח"ו"ד, עמ' מח, עמ' קנז-קנח, עמ' רמא-רמד*

אברהם, פרופ' א.ס., *קביעת זמן המוות - תגובה להערות העורך, אסיא מב-מג, תשמ"ז, עמ' 83-82; לעיל עמ' 324-325*

אויערבאך, הרב שלמה זלמן, *הזזת גוסס בחדר מיון - שו"ת, אסיא נה, תשנ"ה, עמ' 43-45; לעיל עמ' 274-276*

אויערבאך, הרב שלמה זלמן, *השתלת איברים מגוף מת לחולה מסוכן, אסיא נג-נד, תשנ"ד, עמ' 28-26; ספר אסיא ט, תשס"ד, עמ' 385-383; לעיל עמ' 241-239*

אויערבאך, הרב שלמה זלמן, *מוות מוחי ע"פ ההלכה - שו"ת, אסיא נג-נד, תשנ"ד, עמ' 21-23; לעיל עמ' 258-260*

אונטרמן, הרב איסר יהודה, *בעית השתלת לב מנקודת ההלכה, תורה שבעל פה, ח"א, תשכ"ט, עמ' יא; הנ"ל, נועם, ח"ג, תשל"ל, עמ' א*

אילני, ד"ר יעקב, *הערה בנושא טריפה באדם, אסיא מד, תשמ"ח, עמ' 55-54; ספר אסיא ז, תשנ"ד, עמ' 208-207; לעיל עמ' 115-114*

אפלבוים, פרופ' עזאי, *עקרונות הביצוע של ניתוחי לב, אסיא, חוב' לח, עמ' 5; ספר אסיא ו', תשמ"ט, עמ' 15; לעיל עמ' 18-13*

בן זזון, הרב דוד, *מוות מוחי לדעתנו של הגרשז"א, קביעת רגע המוות, מהדורה שנייה, תשס"ז, לעיל עמ' 245-242*

בן יצחק, מנחם, *קביעת רגע המוות, המאיר לארץ, 61, תשס"ג, 20-31*

בלידשטיין, הרב י., *הדרום לג, תשל"ג, עמ' 73*

בלייך, הרב יהודה דוד, בענין מות מוחי וקביעת זמן המות בהלכה, אור המזרח קכח,
תשרי תשמ"ח, עמ' 71

בלייך, הרב יהודה דוד, משתלת לב שניטל מן התורם שלא כדין, אור המזרח, קל-קלא,
ניסן-תמוז, תשמ"ח, עמ' 290

בלייך, הרב יהודה דוד, סימני מיתה, הפרדס, טבת, תשל"ז, שנה נא, חוב' ד, עמ' 15
בלייך, הרב יהודה דוד, קביעת זמן המוות ע"פ ההלכה, אור המזרח, כא, תשל"ב, עמ'
153; הנ"ל שנה בשנה, תשל"ו, עמ' 161

בר אילן, הרב נפתלי, התורם לב או כבד להשתלה, אסיא מז-מח, תשמ"ט, עמ' 131-
141; ספר אסיא ז, תשנ"ד, עמ' 177-187; לעיל עמ' 125-135

גורן, הרב שלמה, גבול החיים והמוות לפי ההלכה, הצפה, ה בחשון תשמ"ז, 3
גורן, הרב שלמה, המות המוחי הוא גבול החיים, הצפה כ"ב מנ"א תשנ"ב, 5
גורן, הרב שלמה, השתלת לב בהלכה, שנה בשנה, תשל"ד, עמ' 125; הנ"ל, מחניים,
קכב, חשון תשל"ל, עמ' ז

גורן, הרב שלמה, גבול החיים לפי ההלכה, קובץ הציונות הדתית, תשס"ב, 427-433

גרשוני, הרב יהודה, אור המזרח, חוב' סד, ניסן תשכ"ט

דיק, הרב יהודה, תרומת איברים מגוסס להצלת חיי אדם, אסיא נג-נד, תשנ"ד, עמ'
48-58; ספר אסיא ט', תשס"ד, עמ' 367-377; לעיל עמ' 116-124

הלוי, הרב ח., עשה לך רב, ח"ד, סי' סו

הלפרין, הרב ד"ר מרדכי, גילוי דעת תורה בענין מיתת המוח, קביעת רגע המוות,
מהדורה שניה, תשס"ז, לעיל עמ' 265-273

הלפרין, הרב ד"ר מרדכי, האם די בקביעת סופיות של הפסקת נשימה?, קביעת רגע
המוות, מהדורה שניה, תשס"ז, לעיל עמ' 96-94

הלפרין, הרב ד"ר מרדכי, האם מותרת השתלת לב ע"פ ההלכה?, ספר עמק הלכה-
אסיא, עמ' 84-108 תשמ"ו; אסיא מ' עמ' 29-5 תשמ"ה; ספר אסיא ה' עמ' 79-55;
לעיל עמ' 136-162

הלפרין, הרב ד"ר מרדכי, המשמעות המשפטית של החלטת הרבנות הראשית,
קביעת רגע המוות, מהדורה שניה, תשס"ז, לעיל עמ' 328-331

הלפרין, הרב ד"ר מרדכי, סימני המוות בתשובת החת"ם סופר, קביעת רגע המוות,
מהדורה שניה, תשס"ז, לעיל עמ' 72-75

הלפרין, הרב ד"ר מרדכי, על דעתו של הרב משה פיינשטיין בסוגיית המוות המוחי, **אסיא**, מז-מח, תש"ן, 5-13; **ספר אסיא** ז' עמ' 137-145 תשנ"ד; לעיל עמ' 220-228

הלפרין, הרב ד"ר מרדכי, על רציחת התורם - מבוא לדיון הרפואי, **קביעת רגע המוות**, מהדורה שניה, תשס"ז, לעיל עמ' 3-4

הלפרין, הרב ד"ר מרדכי, **קביעת החכם צבי** - קבלת חז"ל או הערכה מדעית?, **קביעת רגע המוות**, מהדורה שניה, תשס"ז, לעיל עמ' 92-93

הרשלר, הרב משה, **בעיות רפואיות בהלכה**, הלכה ורפואה, ח"ד, תשמ"ה, עמ' פה וואזנר, הרב שמואל הלוי, על השתלת לב (איסור), בשבילי הרפואה, ח, תשמ"ז עמ' יב; הנ"ל, **אסיא**, מב-מג, תשמ"ז, עמ' 92; **ספר אסיא** ז, תשנ"ד, עמ' 163; לעיל עמ' 217-219

וולדינברג, הרב אליעזר יהודה, באיסור השתלת לב וכבד מאדם לאדם, **אסיא** מז-מח, עמ' 115-128 תש"ן; **ספר אסיא** ז, תשנ"ד, עמ' 149-162; לעיל עמ' 205-216

וולדינברג, הרב אליעזר יהודה, ניתוח לב בהלכה, **ספר אסיא** ו', תשמ"ט, עמ' 20-26; לעיל עמ' 57-64

וייס, ד"ר שמואל, **קביעת רגע המות**, כתלנו, יב, 117-122

וינר, הרב יעקב, **מוות מוחי** - דעת הנצי"ב מוולוז'ין, **אסיא** נא-נב, תשנ"ב, עמ' 186-187; **ספר אסיא** ז', תשנ"ד, עמ' 166; לעיל עמ' 246

טוקצינסקי, הרב יחיאל מיכל, **גשר החיים**, ירושלים תש"ז, ח"א, פ"א

טנדלר, הרב משה דוד, עוד על דעת הגרמ"פ בסוגיית המוות המוחי, **אסיא** נג-נד, תשנ"ד, עמ' 211; לעיל עמ' 230-231

טנדלר, הרב משה דוד, עמדת הרב משה פיינשטיין בענין מוות מוחי, **המעין**, לו, תשנ"ו, ב, 59-60

טנדלר, הרב פרופ' משה, **קביעת רגע המות והשתלת איברים**: "התזת ראש" פיסיוולוגית, עמק הלכה, ב, תשמ"ט, 213-219; עטורי כהנים, 45, 10-13

יעקובוביץ, הרב עמנואל, **הרפואה והיהדות**, ירושלים תשכ"ו, עמ' 155

ישראלי, הרב שאול, **בהיתר השתלת לב כיום**, ברקאי, ד, תשמ"ז, עמ' 32; הנ"ל, **אסיא**, מב-מג, תשמ"ז, עמ' 95; **ספר אסיא** ז, תשנ"ד, עמ' 167; לעיל עמ' 299-309

כשר, הרב מנחם מנדל, **בבעית השתלת לב**, נועם, חי"ג, תשל"ל, עמ' י; הנ"ל, **דברי מנחם**, חלק התשובות, סי' כז

לאו, הרב ישראל מאיר, *קביעת שעת המוות, אסיא* נג-נד, תשנ"ד, עמ' 32-47; לעיל עמ' 163-176

לוונשטיין, ד"ר ישראל, *עוד על דעת הגרמ"פ בסוגיית המוות המוחי, אסיא* נא-נב, תשנ"ב, עמ' 187-189; *ספר אסיא* ז, תשנ"ד, עמ' 145-146; לעיל עמ' 229-230

לוי, ד"ר יעקב, *נועם, חי"ב, תשכ"ט*, עמ' רפט

לוי, ד"ר יעקב, *דבר המעכב יציאת הנפש, נועם, חט"ז, תשל"ג*, עמ' נג

לוי, ד"ר יעקב, *מאמתי מותר להוציא אבר להשתלה? המעיין, תשרי תשל"ל*, עמ' 3; *המעין*, תמוז תשל"א, עמ' 11

לוי, ד"ר יעקב, *מות מוחי, המעיין, ניסן תשל"ב*, עמ' 24

לייזרון, הרב שמחה בונם, *קביעת רגע המות על פי ההלכה, אסיא*, נה, תשנ"ה, 74-71, 123-121; *יתד נאמן*, כ"ו שבט תשנ"ה, מוסף, 8-9; לעיל עמ' 250-257

מועצת הרבנות הראשית, *השתלות לב – החלטת הרבנות הראשית, תחומין*, ז, תשמ"ו, עמ' 187; הנ"ל, עם הערות העורך, *אסיא*, מב-מג, תשמ"ז, עמ' 70; *ספר אסיא* ו', תשמ"ט, עמ' 27; לעיל עמ' 310-315

מועצת הרבנות הראשית, *קונטרס על דבר קביעת זמן המוות בהלכה, אור המזרח*, קכח, תשמ"ח, עמ' 66

מלאך, ד"ר דניאל, *איברים שהנשמה תלויה בהם לענין קביעת המוות, אסיא*, סה-סו, תש"ס, 120-112

[מנדלסון משה, *המאסף*, אדר, תקמ"ה; *בכורי העתים*, תקפ"ג, עמ' 82; שם, תקפ"ד, 219]

נשר, הרב בן ציון, *תמיהות וספיקות בקביעת מות המוח, שערים*, כ"ד חשון תשמ"ז, 10

נשר, הרב בן ציון, *קביעת רגע המות, בנתיבי חסד ואמת*, תשמ"ח, 70-63

נשר, הרב בן ציון, *השתלת לב, בנתיבי חסד ואמת*, תש"ן, 51-43

סולובייצ'יק הרב אהרן, *מוות מוחי, אור המזרח, קל-קלא, ניסן-תמוז, תשמ"ח*, עמ' 298

סומר, פרופ' חיים, *הבסיס המדעי רפואי לקביעת מוות המוח, אסיא*, מב-מג, תשמ"ז, עמ' 84; *ספר אסיא* ז, תשנ"ד, עמ' 129-136; לעיל עמ' 19-26

סומר, פרופ' חיים, *הבסיס המדעי רפואי לקביעת מוות המוח - חידושים ועדכונים, אסיא* נז-נח, תשנ"ו, עמ' 110-118; לעיל עמ' 27-34

עמדון, הרב יעקב, *בכורי העתים, תקפ"ד*, עמ' 299

- פיינשטיין, הרב דוד, *קביעת מוות עם לב פועם – דעת ה"אגרות משה"*, ספר **אסיא ז**, תשנ"ד, עמ' 147; לעיל עמ' 232
- פיינשטיין, הרב משה, *מכתב חדש בסוגיית המוות המוחי*, ספר **אסיא ז**, תשנ"ד, עמ' 148-148א; לעיל עמ' 233-234
- פליישמן, פרופ' יעקב, *מוות מוחי*, **אסיא נו**, תשנ"ה, עמ' 121-123; לעיל עמ' 261-264
- קליין, הרב מנשה, *הגדרת המות בהלכה*, **אהל משה** (ברוקלין), ה, תשנ"ג, ו-יג
- קמינצקי, הרב אהרן, *החיאיה ומות קליני*, **ניב המורה**, יז, תשנ"א, שפו-שצב
- קראוס הרב גבריאל, **המעין ט**, תשכ"ט עמ' 20
- רבינוביץ, הרב ב., *קביעת רגע המוות והשתלת איברים - סימפוזיון*, ספר **אסיא א**, תשמ"ב, עמ' 183-198
- רבינוביץ, הרב גדליה אהרון, וקניגסברג, ד"ר מרדכי, *הגדרת המות וקביעת זמנו לאור ההלכה, הדרום*, לב, תשל"א עמ' 59
- רבינוביץ, הרב גדליה אהרון, *הנהגות עם חולה מסוכן וגוסס, ובהגדרת שעת המיתה, הלכה ורפואה*, ח"ג, תשמ"ג, עמ' קו
- רבינוביץ, הרב נחום אליעזר, *הערכה מדעית כיסוד לפסיקת הלכה*, **תחומין ח**, תשמ"ז, עמ' 435-453
- רגנשברג, הרב חיים דוד, *הלכה ורפואה*, ח"ב, תשמ"א, עמ' ג
- רפפורט, הרב שבתי א. הכהן, *ביאור דעת הגרמ"פ בסוגיית המוות המוחי*, **אסיא נג-נד**, תשנ"ד, עמ' 29-31; ספר **אסיא ז**, תשנ"ד, עמ' 148-הז; לעיל עמ' 235-238
- שולמן, ד"ר רפאל צבי, *מוות מוחי*, **אסיא נו**, תשנ"ה, עמ' 121-123; לעיל עמ' 261-264
- שור, הרב דוד, *דעת הרב משה פיינשטיין בענין סימני מיתה והשתלת לב*, **הפרדס**, תשרי תשמ"ח, 14-13
- שטינברג, הרב פרופ' אברהם, *החלטת הרבנות הראשית לישראל על השתלת לב*, **קביעת רגע המוות**, מהדורה שניה, תשס"ז, לעיל עמ' 338-345
- שטינברג, הרב פרופ' אברהם, *קביעת רגע המוות והשתלת לב*, **אור המזרח**, קל-קלא, 289-280; **אסיא ז**, תשנ"ד, עמ' 209-228, לעיל עמ' 37-56
- שטינברג, הרב פרופ' אברהם, *קביעת רגע המות - סקירת עמדות*, **אסיא נג-נד**, תשנ"ד, 5-16; לעיל עמ' 195-204
- שטינברג, הרב פרופ' אברהם, *קביעת רגע המוות - היבטים הסטוריים, פילוסופיים ורפואיים*, **נועם**, ח"ט, תשל"ז, עמ' רי; הנ"ל, ספר **אסיא ג**, תשמ"ג, עמ' 393

- הנ"ל, הרפואה, צח, תש"מ, עמ' 412; הנ"ל אור המזרח קכח, תשרי תשמ"ח, עמ' 48; הנ"ל, שם, קל-קלא, ניסן-תמוז תשמ"ח, עמ' 280
- שטינברג, הרב פרופ' אברהם, ערך 'רגע המות', אנציקלופדיה הלכתית רפואית, מהדורה שניה, 2006, עמ' 816-863; לעיל עמ' 12-5, 177-191
- שטרנבוך, הרב משה, קונטרס בעיות הזמן בהשקפת התורה
- שכטר, הרב צבי, בדיני מת וגברא קטילא, אסיא מט-נ, תש"ן, עמ' 119-137; ספר אסיא ז, תשנ"ד, עמ' 188-206; לעיל עמ' 97-113
- שילת, הרב יצחק, קביעת רגע המוות לצורך השתלת איברים, קביעת רגע המוות, מהדורה שניה, תשס"ז, לעיל עמ' 277-295
- [שליזנגר, ד"ר נ.ה., שאלת חכם, פרנקפורט דאודר, תקנ"ז]
- שפירא, הרב אברהם כהנא, קביעת מוות מוחי ע"פ ההלכה, אסיא נג-נד עמ' 17-20 תשנ"ד; לעיל עמ' 247-249
- שפירא, הרב אברהם כהנא, קביעת רגע המות, דברי סיום בכנס גניקולוגיה, פוריות ויילודים לאור ההלכה, ספר הכינוס (עורך: הרב יואל קטן) תשנ"ג, 166-161

מקור: ספר אסיא ז, עמ' 228-230, 1993, כולל עדכון 2007